

5N 1K ile Kütüphan-e Türkiye Projesi

Kütüphan-e Türkiye Project with WH Questions

Ahmet Çelik*

Öz

Internet, günümüzde bilgiye erişimin en önemli aracıdır. Ancak, toplumun önemli bir kesimi, çeşitli nedenlerle bu olanaktan yararlanamamaktadır dolayısıyla “sayısal uçurum” denilen olguyla karşılaşmaktayız. Bu sorunun çözümüne yönelik seçenekler arasında, halk kütüphaneleri en elverişli araç olarak kabul edilmektedir. Bill ve Melinda Gates Vakfı da geliştirmekte olan ülkelerdeki bu amaca yönelik projelere Küresel Kütüphaneler Girişimi programıyla maddi destek sağlamaktadır. Türkiye’de de bu konuda bir Ar-ge çalışması yapmak üzere Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü ve Hacettepe Teknokent - Teknoloji Transfer Merkezi’nin işbirliğiyle Kütüphan-e Türkiye Planlama ve Pilot Uygulama Projesi başlatılmıştır. Bu yazıda, Proje çeşitli açılardan kısaca tanıtılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Kütüphan-e Türkiye; halk kütüphaneleri; sayısal uçurum; Küresel Kütüphaneler Girişimi.

Abstract

Today Internet is the most important tool for accessing information. But such a large segment of the society can not utilise this opportunity thus we meet with the fact which is called “digital divide”. The public libraries are accepted as the most suitable alternative to deal with this problem. Bill and Melinda Gates Foundation provides financial support to the public libraries of developing countries, through Global Libraries Initiative. In Turkey, for this purpose, General Directorate of Public Libraries and Hacettepe Technopolis - Technology Transfer Center have initiated a R&D Project called Librar-e Turkey Planning and Piloting. In this essay, the Project is described from different aspects.

Keywords: Librar-e Turkey; public libraries; digital divide; Global Libraries Initiative.

Nedir?

Bilgi edinmek ve buna paralel olarak hayatı zenginleştirmek en temel yurttaşlık haklarından birisidir. Günümüzdeki sosyal devlet anlayışı da, diğer temel haklar gibi, vatandaşların bu haklarını garanti altına almak durumundadır. Güncel ve doğru bilgiyle donanmış yurttaşlar, bir ülkenin zenginlik kaynaklarının belki de en önemli unsurudur. Vatandaşların bilgi edinmeleri için en önemli kurum, çeşitli ülkelerdeki örneklerden de görüleceği gibi halk kütüphaneleridir. Bu kurumlar, özellikle internetle beraber ortaya çıkan “sayısal uçurum” un önlenmesi için en uygun araçlar olarak görülmektedir.

Bu anlayıştan hareket eden Kütüphan-e Türkiye Planlama ve Pilot Uygulama Projesi, Türkiye’deki halk kütüphanelerinin bilgi ve iletişim teknolojisi olanaklarından faydalanılarak vatandaşlar için nasıl bir cazibe merkezi haline gelebileceğini ve Türk toplumunun genelinin özellikle toplumun dezavantajlı (düşük gelirli, yaşlı, engelli, eğitim düzeyi düşük, ev hanımları gibi) kesimlerinin yaşam kalitesinin iyileştirilmesine nasıl katkıda bulunabileceğini araştırarak ve elde edilen sonuçlar bir ülke planı hazırlanmasında kullanılacaktır.

* Prof. Dr. Emekli Öğretim Üyesi. e-posta: ahmetchacettepe@gmail.com

Ülke planının gerçekleştirilmesi durumunda Türkiye'deki halk kütüphanelerinin toplumsal gelişmenin önemli bir parçası olacakları, dezavantajlı vatandaşlarımızın bilgi edinmede modern teknolojinin olanaklarından daha iyi yararlanabilecekleri düşünülmektedir.

Niçin?

1990'lı yılların başında ortaya çıkan internet, bütün dünyada coşku ve umutla karşılandı. Artık zaman ve mekan kısıtlaması olmaksızın, bireyler istedikleri bilgiye ulaşabilecekler ve diledikleriyle hızlıca iletişim kurabileceklerdi. Gelişen ülkelerde bilgi ve iletişim teknolojilerine önemli yatırımlar yapıldı; sektör hızlıca gelişmeye başladı. Ne var ki, The International Telecommunication (ITU)'ın 2012 tarihli raporuna göre, internet hizmetleri oldukça pahalı ve alt gelir grupları için erişim açısından caydırıcıdır. Bunun sonucu olarak 2011 yılı itibarıyla, gelişmekte olan ülkelerdeki bireylerin sadece %24.4'ü internete erişirken, gelişmiş ülkelerde bu oran %70.2'dir. Yani gelişmiş ülkelerle ve gelişmekte olan ülkeler arasında bilgiye erişim açısından önemli bir ayırım ortaya çıkmıştır. Diğer önemli bir sorun da bir ülkedeki farklı sosyo-ekonomik gruplardaki bireyler arasında ortaya çıkan uçurumdur. Özellikle dezavantajlı gruplar diyebileceğimiz yaşlı, düşük gelirlili, engelli, ev hanımları, işsizler ve kırsal kesimde yaşayan kişilerin internetten faydalanmaları zorlaşmaktadır ve bu durum yurttaşlar arasında eşitsizliğe neden olmaktadır.

Vatandaşları arasında bilgiye erişimde eşitsizlik bulunan bir ülke bilgi toplumu hedefine nasıl erişebilir? Bu sorun birçok ülkede görüldüğü için ne yapılacağına ilişkin çözümler üretilmeye çalışılmaktadır. Çeşitli ülkelerdeki örnekler, halk kütüphanelerinin bu konuda devreye girebileceğini göstermektedir. ABD'de kamu kaynaklarını kullanan kütüphanelerin neredeyse tamamında internet erişimi ücretsizdir. Nüfusun yoksulluk sınırının altındaki kesiminin yarısından çoğu da e-posta ve internet erişimi için öncelikle olarak kütüphanelerini kullanmaktadır. Avrupa ülkelerinde de, özellikle Avrupa Birliği'nin tavsiyeleriyle halk kütüphaneleri, toplumun dezavantajlı kesimlerinin bilgi ihtiyaçlarını karşılayan en önemli kurumlar haline gelmektedir. Öyle ki halk kütüphaneleri; vatandaşların eğitim, beceri kazanma, çeşitli ekonomik faaliyetlere katılma, sosyal hayata katılma gibi alanlarda ilk tercih durumuna gelmektedir.

Bireylerin bilgi kaynaklarına hızlı erişiminin, bilgi toplumu olma iddiasında bulunan ülkeler için ne kadar önemli olduğu artık tartışmasız kabul edilmekte, dolayısıyla devlet ve özel sektör bu alana önemli destek sağlamaktadır. Melinda Gates tarafından kurulan Bill ve Melinda Gates Vakfı da diğer sosyal faaliyetlerinin yanı sıra, özellikle dezavantajlı bireylerin bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimlerinin önündeki engellerin azaltılmasına bir ölçüde yardımcı olmak amacıyla Küresel Kütüphaneler Girişimi (Global Libraries Initiative)'ni başlatmıştır. Bu girişim, gelişmekte olan ülkelerdeki halk kütüphanelerinde, çağdaş bilgi ve iletişim teknolojileri kullanılması amacıyla hazırlanan projelere kaynak sağlamaktadır. Vakıf, daha fazla yardımı öngören ülke projesi desteği ve proje bitiminden sonra da **sürdürülebilir** bir model için kamunun desteğini şart koşmaktadır. Ülkemiz, Kütüphan-e Türkiye adı verilen projeye bu fondan yararlanmaya başlamıştır.

Nasıl?

Bir Ar-Ge projesi olan Kütüphan-e Türkiye Pilot Projesi ile, pilot seçilen bölgelerde araştırma, geliştirme, uygulama ve değerlendirme çalışmalarının yürütülmesi ve bu çalışmalardan elde edilecek bilgilerle Türkiye'deki halk kütüphanelerinin nasıl bir toplum merkezi (community center) haline gelebilecekleri ortaya konmaya çalışılacaktır.

Nerede?

Proje çalışma ofisi, Hacettepe Teknokent'de bulunan Teknoloji Transfer Merkezi bünyesinde yer almış durumdadır. Pilot projeye dahil olan iller kütüphaneler şunlardır: Adana (Ceyhan, Kozan), Ankara-Adnan Ötüken (Gölbaşı, Polatlı), Aydın (Nazilli, Kuşadası), Balıkesir (Edremit, Gönen),

Diyarbakır (Çermik, Ergani), Erzurum (Oltu, Şenkaya), Eskişehir (Mahmudiye, Seyitgazi), Gaziantep (İslahiye, Nizip), Hatay-Cemil Meriç (İskenderun, Kırıkhan), Isparta (Şarkikaraağaç, Yalvaç), İstanbul (Kadıköy, Gaziosmanpaşa), İzmir (Kemalpaşa, Tire), Kars (Sarıkamış, Susuz), Kastamonu (Daday, Tosya), Kayseri (Pınarbaşı, Yeşilhisar), Kırklareli (Babaeski, Lüleburgaz), Kocaeli (Gebze, Gölcük), Konya (Beyşehir, Ereğli), Malatya (Yeşilyurt, Darende), Manisa (Akhisar, Salihli), Mardin (Midyat, Nusaybin), Muş (Malazgirt, Varto), Nevşehir (Hacıbektaş, Ürgüp), Samsun (Bafra, Çarşamba), Trabzon (Akçaabat, Sürmene), Zonguldak (Çaycuma, Alaplı).

Ne Zaman?

Pilot projenin başlangıç tarihi 1 Temmuz 2013'tür. İlgili kütüphanelerdeki alt yapı çalışmaları tamamlandıktan sonra, 2014 yılının ilk aylarında saha çalışmasına başlanması, 2015 yılının ekim ayında da ülke raporuna son biçiminin verilir Bill ve Melinda Gates Vakfı'na sunulması planlanmaktadır.

Kim?

Projenin üç önemli ortağı vardır:

1. Çalışmaların gerçekleştirileceği halk kütüphanelerinin bağlı olduğu Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü "kolaylaştırıcı kurum" olarak projenin ortaklarından birisidir.
2. Hacettepe Teknokent - Teknoloji Transfer Merkezi "yürütücü kurum" olarak projenin tüm çalışmalarından sorumludur.
3. Bill ve Melinda Gates Vakfı da projeyi fonlayan ve diğer Küresel Kütüphaneler Girişimi üyesi ülkelerle koordinasyonu sağlayan kurum olarak diğer önemli ortaktır.

İlgili bakanlıklar (Kalkınma Bakanlığı, Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) ile merkezi ve yerel yönetim birimleri, üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi bölümleri (öğretim üyeleri ve öğrencileri), Türk Kütüphaneciler Derneği ve ilgili sivil toplum kuruluşları, ekonomik ve ticari kuruluşlar projenin doğal paydaşları olarak görülmektedir. Proje yöneticiliğini Prof. Dr. Mehmet Emin Küçük'ün yürüttüğü ekipte, 5 tam zamanlı, 6 yarı zamanlı, 5 irtibat görevlisi ve 1 de koordinatör olmak üzere toplam 17 çalışan bulunmaktadır.

Proje Grubu ile İletişim Nasıl Sağlanır?

Proje Ekibi, Bilgi ve Belge Yönetimi alanında çalışan tüm kesimlerin görüş ve eleştirilerine açık bir yapının oluşturulmasına ve bu yapının sürdürülmesine büyük önem vermektedir. Bu nedenle, konuya ilgi gösteren meslektaşlarımızın aşağıda belirtilen adreslere görüşlerini iletme-leri beklenmektedir.

Adres: Hacettepe Teknokent-Teknoloji Transfer Merkezi, 1.Ar-Ge Binası,

Kütüphan-e Türkiye Proje Ofisi, No:8, Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampusu
06800 Çankaya-Ankara

Tel: 0312. 227 03 21

E-mail: info@kutuphaneturkiye.org.tr

Facebook: Kütüphan-e Türkiye

Twitter: Kutuphane_TR

Web: www.kutuphaneturkiye.org.tr